

c) *Coll de Balaguer* (pron. *balagé*, 1932), la important serra que domina la costa entre l'Hospitalet i l'Ametlla (Tort.), amb *El Puntaire* com a cim culminant; Iglésias-S., II); *ANT.* 1194 (*BABL* II, 466); S. XIII, amb la història de la comanda d'*Alfama* (MiretS., *TemplH.*, 403); 1302: «colle *Balagarii*» en doc. de l'A.C.A. i altres que cita Font-Rius (*C.d.p.*, vol. II, 720 i 726); c. 1340: «Coil de *Balaguer*» (Cpbr. d'Entença, fº 10r i passim, p. 223); 1332 i 1346: *BABL* v, 121; xi, 366; 1341: *Balaguer* junt amb Montsià¹⁰ (*BABL* xi, 407). També en parla Jaume Roig, *Spill*.

d) Un altre *Coll de Balaguer* diferent, en el te. CastPna., diverses mencions de 1468 i altres del S. XVI (SzGozalvo, *Vàlues*; i Traver, *Antigs. CastPna.*, 477).

e) *Balaguer* plaça de la ciutat de Girona, afr. amb¹⁵ St. Feliu, ja *Balaguerio* en el S. XIV (Elias Serra Ràfols, carta de 1952).

f), g), h), L'Hort de *Balaguer* (pron. -gér) a Carlet, *Planet* de id. Agres, l'*alt de B.* a Llutxent (xxx, 178. 11, xxiv, 34.6, xxxi). El NP *Balaguer* és cognom de molts llocs (a Morella xxxi, 174.7 etc.); i també féu el paper de prenom: «*Balagarium* de Finestrelles» a. 1312 (*Arx.* Solsona); *Balagueró* cognom a Donzell a. 1820 (*BABL* xvi, 290); Na *Balaguerona*, troba J. Segura (l. c.) a Sta. Coloma de Queralt a. 1375. *Casa*²⁵ *dels Balaguers* a Castell de Guadalest (xxxv, 23.23).

També fora de Catalunya. A Portugal on el mot és viu com a vegetal (supra) ha donat diversos derivats toponímics: *Valagueira*, *Valgueira*, *Valagão*, *Valegão*, *Valegões*, *Valigote* (Silveira, *RLus* xxxv, 56-57, i cf. 30 *Vál(e)ga*, p. 55, cf. *DECH* I, 464b1 ss.).

Molt copiós en oc. merid. *Balaguier* a les Corberes cº Echalabra, castell ja citat 1142, d'on el rodal *Terra Balagariensis* 1167; *Les Balaguiers* mas te. cº de Quilhán (Sabarthès, *Di. To. Aude*); moltes cites S. XII³⁵, en *Hist. Lgd.* v, 1058, 1069). Diferent deu ser el *Balaguier* que Trencavel, vescomte de Beziers, llegà a la filla a. 1154, car era en el País de Foix (*Hist. Lgd.* v, 1172). Hi ha dos *Balaguier* en el Roergue en els distrs. Vilafranca i Saint Afrique. Col de *Balagués* te. Montailou, distr. Foix. Un mas *Balaguer* te. Monein o prop d'Oloron, que ja consta *Balaguer* l'a. 1385 (P. Raymond, *Di. To. B. Pyr.*). No crec que vingui d'un NP *Balawari*, com aventura Gamillscheg, *Rom. Germ.* I, 310; i no cal dir que no s'hi ha de pensar com a⁴⁵ ètímon del nom català, car tant en gascó com en cat. hauria donat -gué.

D'altra banda formes com substantiu femení, en primer lloc l'apel·latiu aranès i gascó *balaguèra* 'vent del Sud', al qual dedico un article en *PVArGc*, admetent que és posttoponímic del *Balaguer* urgellenc. *Balaguères*, poble del cº Castilhon de Coserans: altrament, allí un agr. dit *Balagué*.

¹ En un doc. relatiu a *Balaguer* a. 1094, consta una «hereditatem de *Avinamomi* --- meschitam que est de *Avinamomis*» (i en nota posterior «heretat de *Avinamomi*», Cart. de Tavèrnoles, núm. 49); com que no són genitius llatins, no existeix la forma *Avinamomus* suposada per la publicadora Josefina Soler, que ho creu identificable amb l'església de St.⁶⁰

Salvador destruïda en la guerra civil. És sens dubte -mi i sospito que sigui reducció haplògica de *Amir al-mu'minin* 'cap dels creients' (amb -n- per influència dels nombrosos *Avin- < Ibn*, o simple dissimilació *m-n > v-n*. Sembla, doncs, que hi hagué malentès d'aquest *Aimamoni* (< A. *Almominin*) com un historiador **Aimoni*us. —² Una altra dada inexacta és *Volcare* que hom ha llegit en la crònica del «Moro Rasis», que també podríem esmenar sense gaire escrúpol (potser en *Valcaie* o *Volcaie*), car és sabut la forma alteradíssima del manuscrit que hom va usar en l'edició de la versió castellana d'*Abenraziz*.

Balaiat, V. *Blaiat*

BALAIIG

Vall del Canigó, al N. de la Pica, que baixa des del salvatge Clot al peu del gran cim, per l'Estany de *Balaiig* (pron. *balác*), el Bosc de *Balaiig* més avall de Cortalets, i desaiuga cap a Taurinyà (1929). Ja documentat a l'E.Mj.: «Collem de *Balág*» a. 1193 (*InuLC*).

HOMÒN. pron. igual (xxiii,175), Comall afl. dr. Tet, que hi va a parar aigües avall de Serdinyà, al Conflent (uns 15 k. a l'O. de l'altre); deu ser el que l'*InuLC* documenta el 1263 amb un «Cher de *Balaiig*» d'un document d'Oleta. Tant Alart com jo (*DECat* I, 592b11-17) hi veiem un altre derivat de l'arrel cèltica del nom del bàlec. No sembla haver-hi gaire en comú amb un lloc *Balaga* (a. 1343) o *Balacha* (a. 869) que Ponsich (*Top.* 117) coneix només per dos docs. i situa entre Prada i Rià.

És també un nom de lloc occità: *Balaja* llogaret antic en el dept. Dordogne, doc. ja a fi S. XIV i 1441, 1492 (Nègre, *Rabastens*, § 105-10); cf. *balajar* = fr. *balayer*, a Albi 1368. *Balay*, te. de Baiona, banc de sable dans l'Adour (1342, P. Raymond, *Di. To. BPyr.* i cf. Ant. Thomas, *Neuveaux Essais*, pp. 44-45).

La terminació es retroba en altres NLL, pre-romans del Rosselló: *Quaraig* serrat te. Cànoes; *Bugaraig* municipi de l'Aude al peu del famós pic de *Bugaraig* a les Corberes prop de Madres; del nom del qual m'ocupo a *Btr. z. Nfg.* 1973, 268 i 259, i cf. el que en dic a l'art. *Balaguer*.

BALANÇA

Cognom no relacionat amb *Balansat* (infra), però junt amb *Balançó* deuen ser d'antics immigrants occitans. *Balancza* a Pi de Bellver, segona meitat S. XIII (Delcor, *Sejarad* 1966, 32 ss.). *Balansà* consta (*AlcM*) a Bna. i Tarr.; el trobo com val. en Mtz. Aloy (*Rev. Val.* I, 161), i SSiv. (*Nom.*, p. 171) el troba a Canet de Berenguer a. 1812. Josep Ma. Capdevila m'escrivia a. 1971, que la seva família materna, *Balançó*, provenia d'un mariner mataroní que havia combatut els pirates turcs, com consta a la Rev. de Palafrugell, juliol 1970.